

***Wystąpienie Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych
do Prezesa Agencji Rynku Rolnego***

Warszawa, dnia 16 marca 2004 r.

GI-DS-430/544/03

**Pan
Zbigniew Izdebski
Prezes
Agencji Rynku Rolnego**

W nawiązaniu do dotychczasowej korespondencji dotyczącej obowiązku złożenia oświadczenia zgody na przetwarzanie danych osobowych przez pszczelarzy zamierzających nabyć w roku 2003 cukier z zasobów Agencji Rynku Rolnego na preferencyjnych warunkach, zwracam się do Pana Prezesa o podjęcie działań mających na celu prawidłowe stosowanie przez Agencję Rynku Rolnego przepisów ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych (Dz. U. z 2002 r. Nr 101, poz. 926 z późn. zm.).

Jak wynika z ustaleń poczynionych przez Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych – na podstawie wyjaśnień i dokumentów przedstawionych przez Pana Prezesa, jak i przez Prezesa i Wiceprezesa Wojewódzkiego Związku Pszczelarzy w Poznaniu – Agencja Rynku Rolnego (zwana dalej Agencją) sprzedawała cukier z rezerw państwowych organizacjom pszczelarskim z przeznaczeniem wyłącznie na dokarmianie rodzin pszczelich. Po sprawdzeniu i weryfikacji potrzeb istniejących w tym zakresie, Regionalne Związki Pszczelarskie (zwane dalej Związkami) złożyły stosowne zapotrzebowania do Oddziałów Terenowych Agencji (zwanymi dalej Oddziałami) oraz podpisywały umowy kupna-sprzedaży cukru, których stronami były Oddziały (sprzedający) i Związki (kupujący). Następnie Związki odsprzedawały cukier pszczelarzom i dokumentowały te działania na zasadach określonych przez Agencję, która wprowadziła m.in. obowiązek podania danych osobowych identyfikujących pszczelarzy w zakresie ich: nazwisk, imion, numerów PESEL a także adresów zamieszkania. Jak określił Pan Prezes, „celem przetwarzania danych osobowych jest wyłącznie udokumentowanie sprzedaży cukru zgodnie z przeznaczeniem, tj. na dokarmianie rodzin pszczelich”, z rezerw państwowych, na preferencyjnych warunkach.

Ponadto, jak wskazano w wyjaśnieniach (pismo znak: OA DO-181-4-698/2003 z dnia 22 października 2003 r.) Agencja spełniła przesłankę dopuszczalności przetwarzania danych osobowych na podstawie zgody osoby, której dane dotyczą – „każdy z pszczelarzy podpisał oświadczenie, klauzulę zgody na przetwarzanie danych >w celach związanych z zakupem cukru

dla pszczół<”. Agencja, na podstawie art. 31 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych (Dz. U. z 2002 r. Nr 101, poz. 926 z późn. zm.), zwanej dalej ustawą, zawarła z każdym ze Związków odrębną umowę powierzenia przetwarzania danych pszczelarzy i zobowiązała Związki do przetwarzania danych osobowych pszczelarzy wyłącznie w zakresie i celu przewidzianym w umowie oraz zgodnie z ustawą. Złożenie oświadczenia o wyrażeniu zgody na przetwarzanie danych osobowych jest jednym z warunków nabycia cukru przez pszczelarzy.

Generalny Inspektor uzyskał kopie: umowy sprzedaży cukru Nr RP-4135-7/2003 zawartej w dniu 2 lipca 2003 r. przez Agencję i Związek w Poznaniu i załącznika nr 1 do tej umowy – umowy powierzenia przetwarzania danych osobowych odbiorców cukru przeznaczonego na dokarmianie rodzin pszczeł. Natomiast na podstawie wzoru formularza „Zapotrzebowanie na cukier w roku 2003” obowiązującego w Związku w Sieradzu, Generalny Inspektor ustalił, iż formularz ten obejmował tabelę, w której w jednej z kolumn, wyznaczono miejsce dla złożenia podpisu przez osobę wyrażającą „zgoda na przetwarzanie moich [pszczelarza] danych osobowych w celach związanych z zakupem cukru dla pszczół”. Generalny Inspektor uzyskał także, stosowany przez poznański oddział Agencji, formularz zgody na przetwarzanie danych osobowych, w którym zamieszczono oświadczenie o następującej treści: „Wyrażam zgodę na przetwarzanie moich danych osobowych przez Wojewódzki Związek Pszczelarzy w Poznaniu oraz Agencję Rynku Rolnego Oddział Terenowy w Poznaniu w celach statystycznych i marketingowych, a także w zakresie realizacji umowy na zakup cukru dla pszczelarzy z rezerw państwowych w 2003 r.”. W odniesieniu do tego oświadczenia Agencja (pismo znak OA DO-181-5-719/2003 z dnia 27 października 2003 r.) poinformowała, iż treść tego oświadczenia została przygotowana przez Związek z województwa poznańskiego, a dane osobowe pszczelarzy nie są przetwarzane przez Agencję w celach marketingowych, która nie wymagała od ww. Związków oświadczenia zgody na przetwarzanie przedmiotowych danych w celach marketingowych i statystycznych. Zalecana treść oświadczenia brzmiała: „Wyrażam zgodę na przetwarzanie danych osobowych, w rozumieniu art. 7 ustawy (...) moich danych osobowych przez Agencję (...) O/T w Poznaniu ul. Św. Marcin 43 w celach zaopatrzenia pszczelarzy w cukier do podkarmiania pszczół.”

Związek w Poznaniu (pismo z dnia 3 listopada 2003 r.) wyjaśnił, iż miał obowiązek przedłożenia Agencji oświadczeń nabywców cukru wyrażających zgodę na przetwarzanie danych – zgodnie z treścią pisma Agencji Oddział w Poznaniu z dnia 18 marca 2003 r. kierowanego do Związku w Chodzieży (znak: AR-6-RP-4134-132-1435/2003) „przy składaniu zapotrzebowania przez Państwa Związek proszę o załączenie oświadczeń odbiorców cukru o wyrażeniu zgody na przetwarzanie danych osobowych.”. Złożenie takich oświadczeń było warunkiem podpisania umowy ze Związkiem na nabycie cukru od Agencji, a ponieważ Agencja nie podała wzoru oświadczenia, wzór taki zredagował pracownik biura Związku. Oświadczenie to obejmuje przetwarzanie przez Związek oraz Agencję Oddział w Poznaniu „w celach statystycznych i marketingowych, a także w zakresie realizacji umowy na zakup cukru”.

W związku powyższym stwierdzić należy, iż jednym z podstawowych obowiązków administratora danych – w tej sprawie Agencji - jest wykazanie co najmniej jednej z materialnych przesłanek przetwarzania danych osobowych, określonych w art. 23 ust. 1 pkt 1-5 ustawy. Równoprawność przesłanek legalizujących proces przetwarzania danych osobowych odnosi się do wszelkich form przetwarzania danych osobowych, zdefiniowanych w art. 7 pkt 2 ustawy, a zwłaszcza zbierania, utrwalania, przechowywania, opracowywania, zmieniania, udostępniania i usuwania. Przetwarzanie danych jest dopuszczalne m.in. wtedy, gdy: osoba, której dane dotyczą, wyrazi na to zgodę, chyba, że chodzi o usunięcie dotyczących jej danych osobowych (pkt 1), a także gdy jest konieczne do realizacji umowy, gdy osoba, której dane dotyczą, jest jej stroną lub gdy jest to niezbędne do podjęcia koniecznych działań przed zawarciem umowy (pkt 3). Każda z przesłanek przetwarzania danych osobowych, ustanowionych w art. 23 ust. 1 pkt 1-5 ustawy, ma charakter autonomiczny i niezależny, a zatem przesłanki te co do zasady są równoprawne, dlatego też spełnienie co najmniej jednej z nich stanowi o zgodnym z prawem przetwarzaniu danych. Jednocześnie, zgodnie z wykładnią ww. przepisu ustawy, zgoda osoby, której dane dotyczą jest jednym z możliwych, ale nie jedynym warunkiem legalizującym proces przetwarzania danych.

Jak wyjaśniła Agencja „celem przetwarzania danych osobowych jest wyłącznie udokumentowanie sprzedaży cukru zgodnie z przeznaczeniem, tj. na dokarmianie rodzin pszczelich”, a dane osobowe pszczelarzy nie są przetwarzane przez Agencję w celach marketingowych - Agencja nie wymagała od Związków oświadczenia zgody na przetwarzanie danych w celach marketingowych i statystycznych. Stwierdzić zatem należy, iż uzyskiwanie zgody na przetwarzanie danych pszczelarzy dla potrzeb sprzedaży cukru nie było konieczne, bowiem dla celu wskazanego przez Agencję wystarczającą jest przesłanka z art. 23 ust. 1 pkt 3 ustawy, znajdująca zastosowanie zarówno przed, jak i w trakcie trwania umowy kupna-sprzedaży cukru. Odbieranie zgody – wobec istnienia przesłanki umowy - nie było zatem konieczne, jednakże, zgodnie z wytycznymi Agencji, stało się warunkiem niezbędnym umowy, co uznać można za niewłaściwe z punktu widzenia ochrony danych osobowych, w sytuacji gdy przesłankę przetwarzania danych stanowi sama umowa.

Niezależnie od powyższego wskazać należy, iż zgodę należałoby odebrać, gdyby cele Agencji (lub podmiotów występujących w jej imieniu) miały być szersze niż dokumentowanie sprzedaży cukru, tj. wykraczające poza cel sprzedaży cukru, np. cel marketingowy. Wtedy to obowiązkiem Agencji byłoby odebranie i sformułowanie precyzyjnej, a więc jak najbardziej szczegółowej i wyodrębnionej klauzuli zgody, określającej dokładnie cele przetwarzania danych osobowych, inne niż realizacja ww. umowy.

Ponadto, na skutek niejasności co do tego, jak ma być sformułowana klauzula zgody, Związek w Poznaniu, który, jak wynika z akt sprawy jest jedynie podmiotem, któremu powierzono dane – formułując klauzulę wpisał do niej dodatkowe własne cele: marketingowy i statystyczny, czym wykroczył poza upoważnienie przyznane mu w umowie powierzenia przetwarzania danych

osobowych w imieniu Agencji. Dlatego też warto w tym miejscu wskazać, iż wprawdzie zgodnie z przepisem art. 31 ustawy ustawodawca przyznał administratorowi danych prawo powierzenia innemu podmiotowi przetwarzania danych osobowych, jednakże w przepisach art. 31 ust. 1-3 ustawy, prawodawca nałożył na administratora danych ściśle określone obowiązki. Spełnienie wszystkich tych obowiązków warunkuje zgodne z prawem powierzenie i przetwarzanie danych osobowych. W szczególności, podmiot, o którym mowa w ust. 1, może przetwarzać dane wyłącznie w zakresie i celu przewidzianym w umowie (art. 31 ust. 2 ustawy), natomiast powierzenie przetwarzania danych osobowych niezgodnie z zasadami przewidzianymi w art. 31 ust. 1-3 ustawy powoduje, odpowiedzialność administratora za przestrzeganie przepisów ustawy oraz odpowiedzialność kontraktową podmiotu, któremu administrator powierzył przetwarzanie danych (art. 31 ust. 4 ustawy).

W konsekwencji, na skutek niewłaściwej interpretacji przepisów ustawy przez Agencję, wprowadziła ona zasady i wytyczne, które dodatkowo błędnie zostały wykonane przez Związek w Poznaniu działający w imieniu Agencji. Związek ten bowiem błędnie zredagował klauzulę zgody, tj. w sposób, który doprowadził do wykroczenia poza upoważnienie wynikające z umowy powierzenia, co z kolei spowodowało, iż osoby, których dane dotyczą powzięły wątpliwość co do faktycznego celu przetwarzania ich danych.

Jednocześnie wskazać należy, iż zgodnie z art. 24 ust. 1 pkt 1-4 ustawy, w przypadku zbierania danych osobowych od osoby, której one dotyczą, administrator danych jest obowiązany poinformować tę osobę o: adresie swojej siedziby i pełnej nazwie, a w przypadku gdy administratorem danych jest osoba fizyczna - o miejscu swojego zamieszkania oraz imieniu i nazwisku, celu zbierania danych, a w szczególności o znanych mu w czasie udzielania informacji lub przewidywanych odbiorcach lub kategoriach odbiorców danych, prawie wglądu do swoich danych oraz ich poprawiania, dobrowolności albo obowiązku podania danych, a jeżeli taki obowiązek istnieje, o jego podstawie prawnej. Przepisu ust. 1 nie stosuje się, jeżeli przepis innej ustawy zezwala na przetwarzanie danych bez ujawniania faktycznego celu ich zbierania, osoba, której dane dotyczą, posiada informacje, o których mowa w ust. 1. Stwierdzić należy, iż obowiązek ten nie został dopełniony przez Agencję, a upoważnienia do jego wykonania przez podmiot z art. 31 ustawy nie przewiduje również umowa powierzenia przetwarzania.

Reasumując stwierdzić należy, iż Agencja, będąc administratorem danych osobowych pszczelarzy, którzy nabywali od niej cukier, obowiązana jest tak zorganizować proces sprzedaży cukru, aby działania Agencji i podmiotów występujących w jej imieniu nie powodowały naruszenia zasad ochrony danych osobowych pszczelarzy wynikających z ustawy.

Będę zatem zobowiązana, za podjęcie przez Pana Prezesa działań - w zakresie szczegółowego formułowania klauzuli zgody na przetwarzanie danych osobowych oraz dopełniania obowiązku informacyjnego - które wpłyną w przyszłości na prawidłowe przetwarzanie danych osobowych przez Agencję oraz zapobiegną powstawaniu powyżej opisanych wątpliwości

osób, których dane dotyczą w związku z przetwarzaniem danych, których administratorem jest Agencja.